

SUBJECT CODE : 23

પ્રશ્નપત્રનો પ્રકાર: હેતુલક્ષી

સામાન્ય અભ્યાસ - ૧

પ્રશ્નપત્ર - ૪

(Main Examination)

GUJARATI MEDIUM

કુલ ગુણ: ૨૦૦

સમય: ૧૦૦ મિનીટ

કક્ષા: સ્નાતક

-
૧. ગુજરાતનો ઇતિહાસ.
 ૨. ગુજરાતના ઉત્તમ શાસનકર્તાઓની શાસન પદ્ધતિઓ.
 ૩. ગુજરાતમાં પંચાયતી રાજની ભૂમિકા.
 ૪. ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો: કલા, ધર્મ, નૃત્ય, નાટક, ચિત્રપટ, સંગીત, લોક કથાઓ, લોક નૃત્યો, હસ્તકળા તેમજ વાસ્તુ શિલ્પ.
 ૫. ગુજરાતની બોલીઓ અને સાહિત્ય. સામાજિક વિકાસ પર સાહિત્યનો પ્રભાવ.
 ૬. ગુજરાતના સમાજ સુધારકો, તેમની વિચારસરણી અને કાર્યો.
 ૭. ગુજરાતના તહેવારો, ઉત્સવો, તેના રીતિ-રિવાજ, વેશભૂષા તથા આભૂષણ, મેળાઓ અને યાત્રા ધામો.
 ૮. અર્થવ્યવસ્થા અને આયોજન.
 - ૮.૧ ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા, ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા સામેના પડકારો, ગરીબી, બેરોજગારી તેમજ પ્રાદેશિક અસમતુલા, આયોજન, પ્રકારો , ભારતની પહેલીથી અગિયારમી પંચવર્ષીય યોજનાના લેખાજોખા-, મુલ્યાંકન, વિકાસનું સામાજિક અને આર્થિક નિદર્શન, રાજ્ય તેમજ સ્થાનિક સ્તરે આયોજન, વિકેન્દ્રીકરણ.
 - ૮.૨ આર્થિક સુધારણા, પશ્ચાદભૂમિ, ઉદારીકરણ, ખાનગીકરણ તેમજ વૈશ્વિકરણ (વિભાવના અર્થ, વ્યાપ્તી તેમજ મર્યાદા) કેંદ્ર તેમજ રાજ્યસ્તરે આર્થિક સુધારાઓ , વિશ્વ વ્યાપાર સંગઠન-જોગવાઈઓ તેમજ તેમનું અમલીકરણ અને ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા ઉપર તેમની અસરો અને પ્રશ્નો.

- ૮.૩ આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય મૂડીવાદી ચળવળ: વૈશ્વીકરણના યુગમાં ઉદય પામેલા વિચારધારામાં ભારતના વિદેશ વ્યાપારમાં વધારો, સમજૂતી તેમજ નિર્દેશો, ભારતની વિદેશ વ્યાપાર નીતિ-નિકાસ વૃદ્ધિ, વિશ્વ વ્યાપર સંગઠન અને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર, વિદેશી મૂડીરોકાણ-રોકાણ અને વૃદ્ધિ, પ્રત્યક્ષ મૂડી રોકાણ, ઇ-કોમર્સ. બહુરાષ્ટ્રીય-આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થાઓની ભૂમિકા (આંતરરાષ્ટ્રીય નાણા ભંડોળ, વર્લ્ડ બેન્ક અને આંતરરાષ્ટ્રીય વિકાસ સંસ્થા), આંતરરાષ્ટ્રીય શાખા દર નિર્ધારણ.
- ૮.૪ ગરીબીના નિર્દેશકો અને અંદાજો: ગરીબી રેખા, વિભાવના અને વસ્તુસ્થિતિ, ગરીબી નિર્મૂલન યોજના – ભારતીય જનન ક્ષમતા , વિવાહ દર , મૃત્યુ દર, રોગો, લિંગ સશક્તિકરણની યોજનાઓ.
- ૮.૫ રોજગાર નિર્ધારણ ઘટકો: બેરોજગારીના ઉપાયો-આવક, ગરીબી અને રોજગારી વચ્ચેના સંબંધો-વિતરણ સંબંધિત પ્રશ્નો અને સામાજિક ન્યાય.
- ૮.૬. સાર્વજનિક વિત્તવ્યવસ્થા અને વિત્તિય સંસ્થાઓ: બજાર અર્થવ્યવસ્થામાં જાહેર વિત્તવ્યવસ્થાની ભૂમિકા, સરકારી રોકાણના ધોરણો, ગુણવત્તાયુક્ત વસ્તુઓ અને સાર્વજનિક વસ્તુ અને આવક અને ખર્ચના સ્ત્રોત (કેન્દ્ર તેમજ રાજ્ય), જુદા જુદા વેરા અને સબસીડીના પ્રકારો તથા તેમનું ભારણ અને અસરો, કેન્દ્ર તથા રાજ્યોના કર, બિન કર અને જાહેર દેવા. સરકારી ખર્ચ (કેન્દ્ર તેમજ રાજ્ય)-વૃદ્ધિ તેમજ તેના કારણો, સરકારી ખર્ચ સુધારણા-કામગીરી આધારીત અંદાજપત્ર, શૂન્ય આધારીત અંદાજપત્ર, બજેટની ખાધના પ્રકારો, દેશનું આંતરિક તેમજ વિદેશી દેવું, રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય સ્તરે કર સુધારણાની સમીક્ષા, મૂલ્ય વર્ધિત કર, સરકારી દેવામાં વધારો, પતાવટ અને ભારણ. કેન્દ્રને સત્તાવતી રાજ્યોના દેવાની સમસ્યા. રાજકોષીય ખાધની વિભાવના અને તેનું નિયંત્રણ-કેન્દ્ર, રાજ્ય અને ભારતીય રિઝર્વ બેન્કના પગલાંઓ, કેન્દ્ર અને રાજ્ય કક્ષાએ તેની સમીક્ષા, ભારતીય રાજવિત્તીય સુધારણા, બેકીંગ ક્ષેત્રે પ્રવર્તતા નવા પ્રવાહો, વાસ્તવિક અને નામમાત્ર વ્યાજના દરો, રેપો અને રિવર્સ રેપોરેટ.
- ૮.૭ વૃદ્ધિ, વિકાસ અને આંતરરાષ્ટ્રીય અર્થશાસ્ત્ર.

(૧) વિકાસના નિર્દેશકો-સાતત્યપૂર્ણ વિકાસ, વિકાસ અને પર્યાવરણ, દેશનું આંતરિક ઉત્પાદન .

(૨) આર્થિક વિકાસના ઘટકો: કુદરતી સંસાધન, વસ્તી, માનવીય સંસાધનો, મૂળભૂત સુવિધાઓ-વસ્તી સંક્રમણનો સિધ્ધાંત-માનવ વિકાસ નિર્દેશક-ગરીબી-લિંગ સશક્તિકરણ પગલાં.

(૩) બહુરાષ્ટ્રીય કંપનીઓના વિકાસમાં વિદેશી મૂડી અને ટેકનોલોજીની ભૂમિકા.

(૪) વિકાસના એન્જિન તરીકે આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર-આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારના સિધ્ધાંતો.

(૫) I.M.F., I.B.R.D., W.T.O. પ્રાદેશિક વેપાર કરારો, S.A.A.R.C., A.S.E.A.N.

૯. જાહેર વહીવટ અને સરકારી કામકાજ.

૯.૧ પ્રસ્તાવના:

જાહેર વહીવટનો અર્થ, સ્વરૂપ અથવા કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્વ, વુડ્રો વિલ્સનનું જાહેર વહીવટ અંગેનું દ્રષ્ટિ બિંદુ, જાહેર વહીવટનો ક્રમિક વિકાસ અને વર્તમાન સ્થિતિ, નવો જાહેર વહીવટ, લોકોની પસંદગીનો અભિગમ, ઉદારીકરણના પડકારો, નવું જાહેર સંચાલન.

૯.૨ તંત્ર વ્યવસ્થા: નિયમો-પદ્ધતિઓ, આકસ્મિકતાઓ, માળખું, મંત્રી મંડળ અને વિભાગો, નિગમો, મંડળો અને આયોગો, સલાહકાર સંસ્થાઓ, સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ, મુખ્ય કાર્યાલય અને ક્ષેત્રીય કચેરી વચ્ચેના સંબંધો, નિયમનકારી સત્તાધિકારીઓ, જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી.

૯.૩ જવાબદારી અને નિયંત્રણ:

જવાબદારી અને નિયંત્રણની વિભાવના, વહીવટ પર ધારાકીય, કારોબારી અને નાણાકીય અંકુશ, નાગરિક અને વહીવટ, વર્તમાન પત્રોની ભૂમિકા, હિત ધરાવતા સંગઠનો, સ્વૈચ્છિક સંગઠનો, સિવિલ સોસાયટી, નાગરિક અધિકાર પત્ર, માહિતી મેળવવાનો અધિકાર, સામાજિક ઓડિટ.

૯.૪ વહીવટી કાયદા: અર્થ, સ્વરૂપ અથવા કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્વ.

વહીવટી પ્રતિનિધિત્વ, વહીવટી ટ્રીબ્યુનલો.

૯.૫ વહીવટી સુધારણાની પદ્ધતિઓ.

સંગઠન અને કાર્યપદ્ધતિઓ, કામગીરી અધ્યયન અને કામગીરી સંચાલન, ઇ-ગવર્નન્સ અને માહિતી પ્રક્રિયા પદ્ધતિ, સંચાલનમાં સહાયકારી સાધનો જેવા કે, નેટવર્ક એનાલીસીસ, M.I.S., P.E.R.T., C.P.M.

૯.૬ નાણાકીય વહીવટ:

નાણાકીય અને રાજવિત્તીય નીતિઓ, સરકારી દેવું અને નાણા ઉછીના લેવા, અંદાજપત્રના પ્રકારો, બજેટ પ્રક્રિયા, નાણાકીય જવાબદારીઓ, હિસાબો અને ઓડિટ.

૯.૭ જાહેર નિગમો-સાહસો:

આધુનિક ભારતમાં જાહેર નિગમો/સાહસો, જાહેર નિગમોની રચના, સ્વાયત્તાના પ્રશ્નો, જવાબદારી અને નિયંત્રણ, ઉદારીકરણ અને ખાનગીકરણની અસરો.

૯.૮ યોજનાઓ અને અગ્રતાઓ:

યોજનાઓ માટેની તંત્ર વ્યવસ્થા, યોજના આયોગ અને રાષ્ટ્રીય વિકાસ પરિષદની રચના, કાર્યો અને ભૂમિકા, નિર્દેશાત્મક આયોજન, રાષ્ટ્ર તથા રાજ્ય સ્તરે આયોજનની પ્રક્રિયા, બંધારણીય સુધારો (૧૯૯૨) અને આર્થિક વિકાસ અને સામાજિક ન્યાય માટે આયોજનનું વિકેન્દ્રીકરણ.

૯.૯ રાજ્ય સરકારનું વહીવટી તંત્ર.

સંઘ-રાજ્ય વહીવટી વ્યવસ્થા, વૈદ્યાનિક અને નાણાકીય સંબંધો, નાણા પંચની ભૂમિકા, રાજ્યપાલ, મુખ્યમંત્રી, મંત્રી મંડળ, મુખ્ય સચિવ, રાજ્યનું સચિવાલય, પ્રાદેશિક કચેરીઓ.

૯.૧૦ સ્વાતંત્ર્ય પછીનું જિલ્લા વહીવટી તંત્ર.

કલેક્ટરની બદલાતી ભૂમિકાઓ, સંઘ-રાજ્ય-સ્થાનિક સંબંધો, વિકાસ સંચાલન અને કાયદો વ્યવસ્થાનું વહીવટી તંત્ર, જિલ્લા વહીવટી તંત્રનું વિકેન્દ્રીકરણ.

૯.૧૧ સનદી સેવાઓ.

બંધારણીય જોગવાઈઓ, માળખું, ભરતી, તાલીમ અને ક્ષમતા આયોજન, સારા વહીવટની પહેલ, વર્તણૂક અને શિસ્તની બાબતો, સ્ટાફ એસોસિએશન, રાજકીય હક્કો, ફરિયાદ નિવારણ તંત્ર, સનદી સેવાની તટસ્થતા, સનદી સેવાની સક્રિયતા.

૯.૧૨ નાણાકીય સંચાલન.

રાજકીય સાધન તરીકે અંદાજપત્ર, જાહેર ખર્ચ પર સંસદીય કે ધારાકીય અંકુશ, નાણાકીય અને રાજવિત્તીય બાબતોમાં નાણા મંત્રાલયની ભૂમિકા, હિસાબી પદ્ધતિઓ, ઓડિટ, નિયંત્રક અને મહાલેખા પરિક્ષકની ભૂમિકા.

૯.૧૩ ગ્રામ્ય વિકાસ.

સંસ્થાઓ, ગ્રામ વિકાસ યોજનાઓ, વિકેન્દ્રીકરણ અને પંચાયતી રાજ, બંધારણનો ૭૩મો સુધારો.

૯.૧૪ શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ.

મ્યુનિસિપલ વહીવટ-મુખ્ય ખાસિયતો, તંત્ર વ્યવસ્થા, નાણાકીય બાબતો અને તેના પ્રશ્નો, બંધારણનો ૭૪મો સુધારો-નવો વિસ્તાર, વિકાસની બાબતો, શહેરના સંચાલનના સંદર્ભે રાજકારણ અને વહીવટ.

૯.૧૫ કાયદો અને વ્યવસ્થા વહીવટી તંત્ર: બ્રિટીશ શાસનમાં વ્યવસ્થા, રાષ્ટ્રીય પોલિસ આયોગ, તપાસ કરનારી સંસ્થાઓ, આપતકાલિન પરિસ્થિતિ, આતંકવાદની વિરુદ્ધ કામગીરી તેમજ કાયદો અને વ્યવસ્થાની જાળવણીમાં અર્ધલશ્કરી દળો સહિત રાષ્ટ્ર અને રાજ્યની સંસ્થાઓની ભૂમિકા, પ્રજા અને પોલિસ વચ્ચેના સંબંધો, પોલિસ સુધારણા.

SUBJECT CODE : 24

પ્રશ્નપત્રનો પ્રકાર: હેતુલક્ષી

સામાન્ય અભ્યાસ - ૨

પ્રશ્નપત્ર - ૫

(Main Examination)

GUJARATI MEDIUM

કુલ ગુણ: ૨૦૦

સમય: ૧૦૦ મિનીટ

કક્ષા: સ્નાતક

૧ નીતિશાસ્ત્ર:

- (૧) નીતિશાસ્ત્ર: વ્યાખ્યા, વિષયવસ્તુ, વ્યક્તિના અંગત જીવનમાં, સામાજિક જીવનમાં અને જાહેર વહીવટમાં નીતિશાસ્ત્રનું મહત્વ.
- (૨) નૈતિકતા સંબંધિત વિચારોનું પ્રાથમિક જ્ઞાન, સોક્રેટિસ, પ્લેટો, એરિસ્ટોટલ, ઇપિક્યુરિઅન્સ અને સ્ટેઇક્સ સંદર્ભે પ્રાચીન ગ્રીક વિચારધારાનો પરિચય.
- (૩) હિન્દુ ધર્મ, જૈન ધર્મ, બૌદ્ધ ધર્મ, શીખ ધર્મ અને ઓરોસ્ત્રિઅનનો મુખ્ય નૈતિક ઉપદેશ.
- (૪) તિરુવલ્લુવર, કબીર, રાજા રામમોહન રાય, રામકૃષ્ણ પરમહંસ, વિવેકાનંદ, ગાંધી, નારાયણ ગુરુ, રવિદાસ અને રવિશંકર મહારાજનો નૈતિક ઉપદેશ.
- (૫) સમાજ સુધારકો: સ્વામિનારાયણ સહજાનંદ, બહેરામજી મલબારી, મહિપતરાય રૂપરામ, ઠક્કરબાપા, નાનાભાઈ ભટ્ટ, પરિક્ષીતલાલ મજમુદાર અને નરસિંહ મહેતાનો ફાળો.
- (૬) માનવતા વર્તન માટેનાં પ્રેરક પરિબલો: માનવીય વૃત્તિઓ, ઇચ્છાઓ, એષણાઓ, ઝંખનાઓ, હેતુ, ઇરાદા, તર્કબુદ્ધિ, વૃત્તિઓ પર સ્વ-નિયંત્રણ, ડહાપણ, ધૈર્ય.
- (૭) સદગુણો: પ્રેમ, મૈત્રી, બંધુત્વ, પ્રમાણિકતા, સત્યનિષ્ઠા, હિંમત, મનોબળ, શ્રદ્ધા, કૃતજ્ઞતા, કરુણા, માયાળુતા, સહાનુભૂતિ, સર્વોચ્ચ સદગુણો, માનવમૂલ્યો.

- (૮) દુર્ગુણો: ગુસ્સો, ખીજ, ઇર્ષા, દ્રેષવૃત્તિ, તિરસ્કાર, લોભ, હિંસા, વિષયવાસના.
- (૯) ચારિત્ર્ય અને તેની ખીલવણી, નૈતિક સંસ્કાર.
- (૧૦) નૈતિક/નીતિપૂર્ણ નિર્ણયો: જેમાં નૈતિકતાનો મુદો સમાવિષ્ટ હોય તેવી પરિસ્થિતિ, નીતિપૂર્ણ નિર્ણય લેવાની ક્ષમતા, આવા નિર્ણય કરવા માટેના માપદંડ/ધારાધોરણો (તેની પાછળના નૈતિક સિધ્ધાંતો) સાચા-ખોટાનો વિચાર-વિવેક, સારા-નરસાની વિવેકબુદ્ધિ, નૈતિક નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા, નૈતિક દ્વિધાભાવ.
- (૧૧) નીતિના પાયાના સિધ્ધાંતો: ભોગવાદ, ઉપયોગિતાવાદ, નૈતિક સિધ્ધાંતોને અનુસરવામાં ફરજની ભાવના (નહિ કે સ્વાર્થ પરાયણતા), અહમવાદ, પરમાર્થવૃત્તિ, કેન્ટની વિચારસરણી, ઉદ્દેશવાદ અને કર્તવ્યનિષ્ઠાના નૈતિક સિધ્ધાંતો, નૈતિકતામાં સંપૂર્ણતાનું પરિશીલન, નૈતિક સાપેક્ષવાદ, નૈતિક યથાર્થવાદ, સહજ સ્કુરણ.
- (૧૨) માનવીય નૈતિકતાનાં સ્ત્રોત: અંતરાત્માનો અવાજ, નિયમો પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા, નિયમો, નિયમનો અને કાનૂન.
- (૧૩) મૂલ્યની ભાવના કેળવવામાં કુટુંબ, શિક્ષણ અને સમાજનો ફાળો.
- (૧૪) જાહેર વહીવટમાં નૈતિકતા – વિવિધ સૈધ્ધાંતિક અભિગમ.
- (૧૫) ન્યાય અને ફરજનિષ્ઠા.
- (૧૬) મુલકી સેવાઓ માટેનો મૂલ્ય-આધાર, પ્રમાણિકતા, નિષ્પક્ષતા, ન્યાયવૃત્તિ, વસ્તુલક્ષિતા, સહાનુભૂતિ, જાહેર સેવા પ્રત્યે સમર્પિત ભાવ.
- (૧૭) સમાજના નબળા વર્ગો પ્રત્યે સહિષ્ણુતા અને કડુણા.
- (૧૮) શાસનમાં નૈતિક મૂલ્યોને સુદ્રઢ બનાવવાં.
- (૧૯) જવાબદારી અને નૈતિક શાસન.
- (૨૦) નૈતિક નિયમો અને આચારસંહિતા.

- (૨૧) સરકારમાં ભ્રષ્ટાચાર, તેના સ્ત્રોત, કારણ અને ઉપાય.
- (૨૨) જનલોકપલ અને લોકાયુક્ત.
- (૨૩) વલણો, તેની સામગ્રી, માળખું અને કાર્યો.
- (૨૪) વિચારો અને વર્તન સાથે વલણનો સંબંધ.
- (૨૫) સામાજિક અસરો અને સમજાવટ.
- (૨૬) ભાવનાત્મક બુદ્ધિમત્તા: વિભાવઓ શાસનમાં અને વહીવટમાં તેનો અમલ.
- (૨૭) માહિતીનું પ્રદાન, સરકારમાં પારદર્શિતા, માહિતી અધિકાર.
- (૨૮) નાગરિક અધિકારપત્ર, સેવા વિતરણમાં અને કાર્યશૈલીમાં ગુણવત્તા.
- (૨૯) કોર્પોરેટ (ઉદ્યોગગૃહોમાં) શાસન.
- (૩૦) જાહેર ભંડોળનો ઉપયોગ.
- (૩૧) કેસ સ્ટડી આધારિત પ્રશ્ન.

૨. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

- (૧) ઉર્જા: પરંપરાગત તેમજ બિનપરંપરાગત ઉર્જાના સ્ત્રોતો , સૌર ઉર્જા, પવન, જૈવ વાયુ, જીવવસ્તુમાન, ભૂતાપિય તેમજ અન્ય ઉર્જા સાધનોની ક્ષમતા, સૌર સાધનો જેવા કે સૌર ફૂકર, પાણી ગરમ કરવાના ફૂકર (Solar Water Heater), જૈવ વાયુ (બાયો ગેસ)-સિધ્ધાંતો તેમજ પ્રક્રિયા, ઉર્જા સંકટની સમસ્યા અને વીજ નિર્માણ માટે શાસકીય નીતિ અને કાર્યક્રમો, પરમાણુ અથવા કેન્દ્રિય ઉર્જા કાર્યક્રમ, ઉષ્મીય વીજ કાર્યક્રમ, જળ વિદ્યુત કાર્યક્રમ, વીજ વિતરણ તેમજ રાષ્ટ્રીય વિદ્યુત પુરવઠો, ઉર્જા સુરક્ષા, સંશોધનો તેમજ વિકાસ સાથે સંકળાયેલી સંસ્થાઓ.

- (૨) સંગણક તેમજ માહિતી તંત્રજ્ઞાન (Computer and Information Technology): આધુનિક જમાનામાં સંગણકની ભૂમિકા, માનવ જીવનના વિવિધ ક્ષેત્રો જેવા કે, માહિતીની આપ-લે, નેટવર્કિંગ તેમજ વેબ ટેકનોલોજી, સાયબર ગુનાઓ તેમજ તેને નિવારવાના ઉપાયોમાં ઉપયોગ. વિવિધ સેવાઓમાં ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ. સરકારના જુદા જુદા કાર્યક્રમ-સેવાઓમાં ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીના મુખ્ય પડકારો અને ભાવિ શક્યતા.
- (૩) અંતરિક્ષ તંત્ર જ્ઞાન: (Space Technology): ભારતીય અંતરિક્ષ કાર્યક્રમો, દૂર સંચાર, દૂરદર્શન, શિક્ષણ, પ્રસારણ, હવામાનની આગાહી, જીપીએસ, કુદરતી આપત્તિની પૂર્વ ચેતવણી માટે ભારતીય કૃત્રિમ ઉપગ્રહો, ભારતીય પ્રક્ષેપાસ્ત્ર કાર્યક્રમ, સુદૂર સંવેદના, જીઆઇએસ: હવામાનની આગાહી (કુદરતી આપત્તિની આગાહી) પાણી, જમીન, ખનિજ સંપત્તિ, કૃષિ, મત્સ્ય, ઉદ્યોગ, શહેરી નિયોજન, પારિસ્થિતિક અભ્યાસક્રમ, ભૌગોલિક યંત્રણા તેમજ ભૌગોલિક માહિતી યંત્રણામાં ઉપયોગ.
- (૪) જૈવ તંત્ર જ્ઞાન: (Bio Technology): માનવ જીવનના સુધારામાં કૃષિ, ઔદ્યોગિક વિકાસ તથા રોજગારના નિર્માણ દ્વારા રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રમાં જૈવ તંત્ર જ્ઞાનની ક્ષમતા. કુદરતી સંશોધનોના વિકાસમાં જૈવ તંત્ર એક અસરકારક અને ઉપયોગી સાધન. ઉપયોગના ક્ષેત્રો-કૃષિ, પશુ ઉછેર તેમજ પશુ આરોગ્ય સંભાળ, ઔષધ નિર્માણ, માનવ આરોગ્ય સંભાળ, અન્ન તંત્ર જ્ઞાન, ઊર્જા નિર્માણ, પર્યાવરણ સંરક્ષણ વિગેરે. દેશમાં જૈવ તંત્રના પ્રચલન, નિયમન તેમજ વિકાસમાં સરકારની ભૂમિકા તેમજ પ્રયત્નો. જૈવ તંત્ર જ્ઞાનના વિકાસ સાથે સંબંધિત નૈતિક, સામાજિક અને કાયદાકીય પ્રશ્નો. જૈવ તંત્ર જ્ઞાનના વિકાસની સંભવત: પ્રતિકુળ અસરો, બિયારણ તંત્ર જ્ઞાન અને તેનું મહત્વ. બિયારણોની ગુણવત્તા, બિયારણના વિવિધ પ્રકારો, બિયારણના ઉત્પાદન તેમજ ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા, બી.ટી.કપાસ, બી.ટી.રીંગણ વગેરે.
- (૫) ભારતની પરમાણુ નીતિ: મુખ્ય વિશેષતાઓ, ઊર્જાના મુખ્ય સ્ત્રોત તરીકે પરમાણુ ઊર્જા અને સ્વચ્છ ઊર્જાસ્ત્રોત તરીકે તેનું મહત્વ. રેડિયો એક્ટિવ કચરાના નિકાલની સમસ્યા. ભારતમાં પરમાણ્વિક વીજ ઉત્પાદન અને કુલ વીજ ઉત્પાદનમાં તેનો હિસ્સો. પરમાણુ ઊર્જા પ્રયોગ-પોખરણ એક (૧૯૭૪) અને

પોખરણ બે (૧૯૯૮), પરમાણુ નીતિના વર્તમાન ધોરણો જેમ કે ન્યુક્લિયર નોન પ્રોલીફેરેશન ટ્રીટી અને કોપ્રિહેન્સિવ ટેસ્ટ બાન ટ્રીટી, ભારત અમેરિકા અણુકરાર-ટ્રીટી, ૨૦૦૯.

(ક) વિજ્ઞાન અને તકનીકી – વિકાસ અને તેનો રોજિંદા જીવનમાં ઉપયોગ અને અસરો

૩. વિશ્વ તથા ભારતની ભુગોળ

૪. ઉપર દર્શાવેલ મુદ્દાઓના સંદર્ભમાં વર્તમાન બનાવો .

SUBJECT CODE : 23

General Studies – I PAPER : 4

Main Examination

ENGLISH MEDIUM

Standard: Degree

Marks: 200

Nature of Paper: Objective

Duration: 100 Minutes

1. History of Gujarat
2. The Administrative method followed by the best rulers of Gujarat
3. The role of Panachayati Raj in Gujarat
4. The cultural heritage of Gujarat: Art, Religion, Dance, Drama, Cinema, Music, Folklore, Folk dance, Handicrafts and Archaeology.
5. Dialects and literature of Gujarat. The effect of literature on the social development.
6. Social Reformers of Gujarat, their ideology and work.
7. Festivals, and its rituals , Attire and Ornaments, Fair and Pilgrim places of Gujarat.
8. **Economy and Planning.**
 - 8.1 **Indian Economy:** Challenges in Indian economy – Poverty, Unemployment and Regional imbalance. Planning: Process-Types- Review of India's First to Eleventh Five year Plans - Evaluation Social and Economic Indicators of Development , State and Local Level Planning. Decentralisation.
 - 8.2 **Economic Reforms:** Background, Liberalisation, Privatisation and Globalisation – (Concept, meaning, scope and limitations), Economic Reforms of Central and State level. WTO Regime - Provisions and its implications and impact on Indian Economy, issues and problems.
 - 8.3 **International Trade and International Capital Movements:** Emerging Trends in era of globalisation. Growth, Composition and Direction of India's Foreign Trade. Foreign Trade Policy of India-Export Promotion. WTO and International Trade. Foreign Capital Inflows- Composition and Growth- FDI. e-Commerce. Role of Multinationals – International Financing Agencies – (IMF, World Bank and IDA). International Credit Ratings.
 - 8.4 **Measurement and estimate of poverty:** Poverty line: concept and facts, BPL, poverty eradication measures – fertility, nuptiality, mortality and morbidity in India – gender empowerment policies.

- 8.5 **Factors determining employment:** measures of unemployment – relation between income, poverty and employment – issues regarding distribution and Social Justice.
- 8.6 **Public Finance and Financial Institutions:** Role of public finance in market economy – Criteria for public investment. Quality goods and Common goods- sources of revenue and expenditure (Centre and States) – forms of taxes and subsidies and their incidence and effects –tax, non - tax and public debt of Centre and States in India. Public Expenditure (Centre and States)- Growth and causes. Public Expenditure Reform – Performance Based Budgeting and Zero Based Budgeting. types of budget deficits- internal and external borrowings. Review of Tax Reforms at National and State level. VAT., Public debt- Growth, Composition and Burden. Problem of States indebtedness to Centre. Fiscal Deficits – Concepts, Control of Deficits – Centre, State and RBI initiatives. Fiscal reforms in India – Review at Centre and State Level. Financial Sector reforms –new trends in banking- real and nominal interest rates – repo and reverse repo transactions.
- 8.7 **Growth, Development and International Economics:**
- (1) Indicators of development –sustainable development-development and environment - Green GDP.
 - (2) Factors of economic development: natural resource, population, human capital, infrastructure- theory of demographic transition – Human development index – human poverty index – gender empowerment measure.
 - (3) Role of foreign capital and technology in growth of multi - national companies.
 - (4) International trade as an engine of growth- theories of international trade.
 - (5) IMF-IBRD-WTO- Regional Trade Agreement –SAARC- ASEAN.

9. **Public Administration and Government Business:**

9.1 **Introduction:**

Meaning, scope and significance of public administration: Wudro Wilson's vision of public administration: Evolution of the discipline and its present status: New public administration: Public choice approach: Challenges of liberalization: New public management.

9.2 Organisations:

Theories-systems, contingency: Structure and forms: Ministries and Department Corporations, Boards and Commissions: Advisory bodies, Local Self Institutions, Headquarters and field relationships: Regulatory Authorities: Public Private Partnership.

9.3 Accountability and control:

Concepts of accountability and control: Legislative, Executive and Judicial control over administration: Citizen and Administration: Role of media, Interest groups, voluntary organizations: Civil society: Citizen's Charters: Right to Information: Social audit.

9.4 Administrative Law:

Types or Meaning, Scope and significance.

9.5 Techniques of Administrative Improvement:

Organization and Methods, Work study and work management: e-governance and information technology: management aid tool like network analysis; MIS, PERT, CPM.

9.6 Financial Administration:

Money and fiscal policies: Public borrowing and public debt Budgets-types and forms: Budgetary process: Financial accountability: Accounts and audit.

9.7 Public Sector Undertaking:

Public sector in modern India: Forms of Public Sector Undertakings: Problems of autonomy, accountability and control: Impact of liberalization and privatization.

9.8 Plans and Priorities:

Machinery of planning: Role, composition and functions of the Planning Commission and the National Development Council: 'Indicative' Planning: Process of plan formulation at Union and State level: Constitutional amendments (1992) and decentralized planning for economic development and social justice.

9.9 State Government Administration:

Union State administrative: legislative and financial relation: Role of the Finance Commission: Governor: Chief Minister: Council of Ministers: Chief Secretary: State Secretariat: Regional Offices.

9.10 District administration since independence:

Changing role of Collector: Union – State- Local relations: development management and law and order administration: District administrative decentralization.

9.11 Civil Services:

Constitutional position; Structure, recruitment, training and capacity building: good governance initiative; Code of conduct and discipline; Staff associations; Political right; Grievance redresses mechanism ; Civil service neutrality ; Civil service activism.

9.12 Financial Management:

Budget as a political instrument: Parliamentary control of public expenditure: Role of finance ministry in monetary and fiscal area: Accounting techniques: Audit: Role of Comptroller and Auditor General of India.

9.13 Rural development:

Institutions: Rural development programmes: Decentralization and Panchayati Raj: 73rd constitutional amendment.

9.14 Urban Local Government:

Municipal governance: main feature, structures, finance and problem areas: 74th constitutional amendment: New localism: Development dynamics, politics and administration with special reference to city management.

9.15 Law and Order administrative:

British legacy: National Police Commission: Investigative agencies: Role of Central and State agencies including paramilitary forces in maintenance of law and order and countering insurgency and terrorism: Police - Public relations: Reforms in police.

SUBJECT CODE : 24

General Studies – II PAPER : 5

Main Examination

ENGLISH MEDIUM

Standard: Degree

Marks: 200

Nature of Paper: Objective

Duration: 100 Minutes

1. Ethics:

1. Ethics: definition: subject matter: importance of Ethics in an individual's personal life, in social life and in public administration.
2. Elementary knowledge of ethical ideas from ancient Greek thought with special reference to Socrates, Plato, Aristotle, Epicureans and Stoics.
3. Main ethical teachings of Hinduism, Jainism, Buddhism, Sikhism, and Zoroastrianism.
4. Moral teaching of Tiruvalluvar, Kabir, Raja Rammohan Roy, Ramakrishna Paramahansa, Vivekananda, Gandhi, Narayanaguru, Dayananda Saraswati, Ravidas, and Ravishankar Maharaj.
5. Social reformers: Contributions of – Swaminarayan Sahajanand, Behramji Malabari, Mahipatram Rupam, Thakkar Bapa, Nanabhai Bhatt and Parixital Majmudar.
6. Impelling forces of human actions: Human appetites, impulses or passions: desires: wishes: will: motive: intention: reason: and rational self control of emotions: prudence.
7. Virtues: love, friendship, honesty, truthfulness, courage, fortitude, reverence, gratitude, kindness, sympathy, cardinal virtues, human values.
8. Vices: anger, resentment, envy, vengefulness, hatred, greed, violence and lust.
9. Character and its cultivation or moral self culture.
10. Ethical Judgements: situation involving ethical judgements: ethical decision making: standards or criteria (including ethical doctrines) that guide ethical decision making; Right and Wrong: Good and Bad: process of ethical decision making, Ethical dilemmas.
11. Ethical doctrines; hedonism: utilitarianism: duty or obedience to moral law (as opposed to expediency and self seeking): egoism and altruism: Kantianism: teleological and deontological moral theories: pursuit of moral perfection: moral relativism: moral objectivism: intuitionism.
12. Sources of human morals: conscience commitment to rules, regulations and law.
13. Role of Family, education and society in inculcating values.
14. Ethics in public administration – various theoretical approaches.

15. Justice and duties.
16. Foundational values for civil service: integrity, impartiality, non partisanship, objectivity, empathy and dedication to public service.
17. Tolerance and compassion towards weaker section of society.
18. Strengthening ethical and moral values in governance.
19. Accountability and ethical governance.
20. Codes of Ethics and Codes of Conduct.
21. Corruption in government – sources, causes and remedies.
22. Jan Lokpal and Lokayuktas.
23. Attitude: content, structure and functions.
24. Relation of attitude to thought and behaviour.
25. Social influence and persuasion.
26. Emotional intelligence: concepts and their application in governance and administration
27. Information sharing and transparency in government: Right to Information (RTI)
28. Citizen Charter, quality of service delivery and work culture.
29. Corporate Governance
30. Utilization of public funds.
31. Case study based questions.

2. **SCIENCE AND TECHNOLOGY DEVELOPMENTS**

1. **Energy:** Conventional and non conventional energy sources – Potential of Solar, Wind, Biogas, Biomass, Geothermal and other renewable energy sources. Introduction to solar gadgets viz solar cooker, water heater etc. Biogas –principle and process. Problems of Energy crises, Govt. Policies and programmes for power generation. Nuclear Power Programme, Thermal Power Programme, Hydroelectric Power Programme, Power distribution and National Grid. Agencies and institutions engaged in Energy security, Research and development.
2. **Computer and Information Technology :** Role of computer in modern society , its applications in various spheres of life such as data communication, networking and web technologies, Cyber crime and its prevention, Use of I. T. In various services. Major impacts and prospects of I.T. in the various Programmes and services of the Government.
3. **Space Technology:** Indian space programmes, Indian Artificial satellites for telecommunication, television, education, broadcasting, weather forecasting, GPS, disaster warning. Indian missile programme etc. Remote sensing, GIS and its application in weather

forecasting. Disaster warning, water, soil, mineral, resources development, agriculture and fisheries development, urban planning, ecological studies, GS and GIS.

4. **Biotechnology:** It's potential to improve human life and national economy through agriculture, industrial development and employment generation, Biotechnology as an essential and important tool of natural resource development. Areas of application – Agriculture, Animal breeding and Veterinary health – care, Pharmaceuticals, Human healthcare, Food technology, energy generation and environment protection etc. Role and efforts of government in promoting, regulating and developing biotechnology in country. Ethical, Social, Legal issues related to biotechnological development, possible adverse effects of biotechnological development. Seed technology, its importance. Quality of seed. Different kinds of seeds and their seed production and processing techniques. BT cotton, BT brinjal, etc.
 5. **Nuclear Policy of India:** salient features. Nuclear Power as source of energy and its significance as clean energy. Problem of nuclear waste. Nuclear thermal power generation in India, its contribution to total power generation. Determinants of Nuclear Tests: Pokhran I (1974) and Pokhran II (1998). Recent Trends in Nuclear Policy such as NPT (Nuclear Non-Proliferation Treaty) CTBT (Comprehensive Test Ban Treaty). INDO-US Nuclear Treaty of 2009.
 6. **Science and Technology:** Development and its use and impacts in day to day life.
3. **Geography of India and World.**
 4. **Current events of the above points**